

Latvijas Republikas Senāts

SPRIEDUMS

Rīgā 2019.gada 19.decembrī

Tiesa šādā sastāvā: senatores Dace Mīta, Jautrīte Briede, Līvija Slika

rakstveida procesā izskatīja administratīvo lietu, kas ierosināta, pamatojoties uz /pers. A/ pieteikumu par Ārlietu ministrijas faktiskās rīcības atzīšanu par prettiesisku, pienākuma uzlikšanu sniegt pieprasīto informāciju un morālā kaitējuma atbildzināšanu – atvairošanos –, sakarā ar Ārlietu ministrijas kasācijas sūdzību par Administratīvās rajona tiesas 2018.gada 30.janvāra spriedumu.

Aprakstošā daļa

[1] Pieteicējs /pers. A/ 2017.gada 2.septembrī vērsās Ārlietu ministrijā, lūdzot sniegt informāciju par ārlietu ministra un atsevišķu ministrijas darbinieku komandējumiem 2017.gada augustā. Tāpat pieteicējs lūdza sniegt informāciju, kas saistīta ar Ārlietu ministrijas amatpersonām un darbiniekiem izmaksātajām prēmijām, naudas balvām un piemaksām. Pieteicējs norādījis, ka informācija nepieciešama, lai veicinātu tiesiskumu un labu pārvaldību valsts pārvaldē.

Ministrija 2017.gada 18.septembrī sniedza atbildi, atsakot izsniegt pieprasīto informāciju, pamatojoties uz pieteicēja negodprātīgu tiesību izmantošanu. Tāpat ministrija norādījusi, ka informācija par prēmijām, piemaksām un naudas balvām ir ierobežotas pieejamības informācija, jo tās atklāšana var radīt kaitējumu valsts un sabiedrības interesēm.

Uzskatot, ka ministrija prettiesiski atteikusies izsniegt pieprasīto informāciju, pieteicējs vērsās tiesā, lūdzot uzlikt pienākumu izsniegt pieprasīto informāciju, kā arī piešķirt atbildzinājumu.

[2] Administratīvā rajona tiesa ar 2018.gada 30.janvāra spriedumu pieteikumu apmierināja. Tiesas spriedums pamatots ar turpmāk minētajiem argumentiem.

[2.1] Ministrijas atteikums izsniegt pieteicējam informāciju pamatots ar to, ka pieteicējs 2016. un 2017.gadā kopumā iesniedzis 42 informācijas pieprasījumus. Ministrija sniegusi pieprasīto informāciju. Tādējādi ministrijā jau apmēram divus gadus pastāv iestrādāts informācijas sniegšanas mehānisms, turklāt iepriekš ministrija nav norādījusi, ka pieteicēja informācijas pieprasījums vai tā izpildes nosacījumi bijuši apgrūtināši. Jāņem vērā, ka pieteicējs nodarbojas ar žurnālistisko darbību, kas var ietvert regulārus un biežus informācijas pieprasījumus valsts iestādēm. Lēmumā nav pamatots, kādēļ šajā lietā nav bijusi iespējama informācijas atklātības likuma 11.²panta ceturrtās daļas piemērošana, uzaicinot personu uz iestādi iepazīties ar to interesējošo informāciju. Ņemot vērā šādus apstākļus, informācijas apkopošana un sniegšana par viena mēneša laika posmu nav atzīstama par apgrūtināšanu.

Informācijas atklātības likums neprasa pamatot vispārpieejamas informācijas izmantošanas mērķus. Apstāklis, ka pieteicējs interpretē saņemto informāciju ministrijas darbiniekiem nepieņemamā veidā, nav pamats atteikties izsniegt informāciju.

[2.2] Ministrija norādījusi, ka pieprasītā informācija par izmaksātajām prēmijām, naudas balvām un piemaksām uzskatāma par ierobežotas pieejamības informāciju. Ministrijas kārtībā Nr. 14 "Ārlietu dienesta ierobežotas pieejamības informācijas aprīes kārtība" (turpmāk – kārtība Nr. 14), kas pieņemta, pamatojoties uz Informācijas atklātības likuma 5.panta otrās daļas 1.punktu un Arhīvu likuma 13.panta otras daļas 3.punktu, ietverts noteiktu dokumentu veidu uzskaitījums, attiecībā uz kuriem ir piemērojams ierobežotas pieejamības informācijas statuss, tomēr informācija par prēmiju naudas balvu vai piemaksu piešķiršanu tajā nav iekļauta.

Savukārt, sistēmiski interpretējot Diplomātiskā un konsulārā dienesta likuma 26.panta otro daļu un kārtības Nr. 14 punktu par ierobežotas pieejamības informācijas statusu, secināms, ka ministrijai paredzētās tiesības ierobežot pieejamību informācijai uz 30 gadiem attiecināmas tikai uz valsts informācijas sistēmas datiem, proti, Konsulāro reģistru.

[2.3] No Valsts un pašvaldību institūciju amatpersonu un darbinieku atbildības likuma 3.panta deviņās daļas un Ministru kabineta 2016.gada 12.aprīļa noteikumu Nr. 225 "Kārtība, kādā tiek publicēta informācija par amatpersonu (darbinieku) atbildības noteikšanas kritērijiem un darba samaksas apmēru sadalījumā pa amatu grupām" 3.punkta izriet, ka likumdevējs nav vēlējis piešķirt informācijai par valsts amatpersonu un darbinieku atalgojumu, tostarp piemaksām, prēmijām, naudas balvām un sociālajām garantijām, to veidiem, apmēru un piešķiršanas pamatojumu vai kritērijiem ierobežotu pieejamību. Tieši pretēji, tas ir uzlicis iestādei pienākumu šādu informāciju publicēt, izņemot karavīru un valsts drošības iestāžu amatpersonu (darbinieku) atalgojumu.

[2.4] Pat ja pieteicēja pieprasītā informācija būtu uzskatāma par ierobežotas pieejamības informāciju, pieteicējs ir pamatojis tās saņemšanas nepieciešamību un izmantošanas mērķus, iesniegumā norādot, ka pieprasītā informācija nepieciešama tiesiskuma un labas pārvaldības principu veicināšanai valsts pārvaldē. Turklāt ministrijai ir zināms, ka pieteicējs ir žurnālists, kurš pēta valsts līdzekļu izmantošanas efektivitāti un regulāri publicē savus secinājumus šajā jomā portālā www.pietiek.com.

Lūgumā izsniegt ierobežotas pieejamības informāciju nav nepieciešams izvērst un detalizēts ierobežotas pieejamības informācijas saņemšanas nepieciešamības un tās izmantošanas mērķu apraksts, ja no konkrētās lietas konteksta un faktiskajiem apstākļiem ir iespējams izvērtēt, vai personas informācijas pieprasījuma pamatā ir likumisku interešu aizsardzības nepieciešamība, kas prevalē pār interesēm, kuru aizsardzībai attiecīgā informācija ir atzīta par ierobežotas pieejamības informāciju.

[2.5] Pieteicējam atbildēs norādītajās Ārlietu ministrijas mājaslapās atrodama informācija par iepriekšējā mēnesī izmaksāto atalgojumu konkrētām amatpersonām un darbiniekiem, vispārēja informācija par piemaksām, prēmijām, naudas balvām, sociālajām garantijām un to noteikšanas kritērijiem, kā

arī vispārējā informācija par amatpersonu un darbinieku mēnešalgas apmēru sadalījumā pa amatu grupām. Tādējādi ministrijas norādītajās mājaslapās nav pieejama pieteicēja pieprasītā informācija.

[2.6] Pieteicējam ir nodarīts morāls kaitējums, jo pieteicējam prettiesiski ir liegta Latvijas Republikas Satversmes 100.pantā noteikto pamattiesību īstenošana, tādējādi ir noticis būtisks personas tiesību vai ar likumu aizsargāto interešu prettiesisks aizskārums. Gadījumā, ja privātpersonas tiesību vai ar likumu aizsargāto interešu aizskārums nav smags, morālā kaitējuma patstāvīgs vai papildu atbildzinājums var būt iestādes rakstveida vai publiska atvainošanās. Tādēļ pieteicēja prasījums par morālā kaitējuma atbildzinājumu – atvainošanos, ir pamatots.

[3] Ārlietu ministrija iesniedza kasācijas sūdzību par Administratīvās rajona tiesas spriedumu. Kasācijas sūdzība pamatota ar turpmāk minētajiem argumentiem.

[3.1] Persona savas tiesības drīkst izmantot atbilstoši to būtībai, kas nozīmē arī godprātīgu to izmantošanu. Ministrija sākotnēji sniedza pieteicēja pieprasīto informāciju, tomēr, saprotot, ka informācijas pieprasījumi būs regulāri, ministrija, apzinoties savu ierobežoto cilvēkresursu noslodzi, atzina atbildi sniegšanu uz šādiem sistemātiskiem informācijas pieprasījumiem par nesamērīgu attiecībā uz ministrijas pamatfunkciju netraucētu veikšanu un pretēju tiesu praksē noteiktajam. Pieteicēja pieprasītās informācijas sagatavošana traucētu ministrijas darbu, informācijas sagatavošanas laikā ministrijai nespējot veikt pienācīgu uzmanību citu informācijas pieprasījumu izskatīšanai, tādējādi ierobežojot citu personu tiesības saņemt informāciju. Tiesas izdarītie secinājumi liecina, ka iestādei jāspēj apmierināt neierobežotu skaitu informācijas pieprasījumu.

Ministrijā strādā 488 ierēdņi, no kuriem 377 ir diplomāti, kuri saņem pastāvīgu piemaksu par diplomātisko rangu. Tāpat ministrijā strādā 92 ar darba līgumu nodarbināti darbinieki. Tādējādi ministrijas resursu vadības sistēmā ir dažādi ieraksti par atalgojumu un papildu atalgojumu par 580 personām. Manuāla sarakstu par visiem darbiniekiem, kas mēneša vai gada laikā saņēmuši kādu no papildu atalgojumiem, sagatavošana atbildīgajam ministrijas darbiniekam prasītu ievērojamu laika resursu patēriņu. Proti, lai atbildētu uz pieteicēja pieprasīto pamatojumu konkrētajai piemaksai, papildus jāpārbauda katra darbinieka personas lietas, meklējot konkrēto rīkojumu, kas prasa būtiskus laika resursus no atbildīgā darbinieka un kavē šī darbinieka tiešo darba pienākumu veikšanu, kas secīgi var būtiski negatīvi ietekmēt ministrijas pamatfunkciju īstenošanu.

[3.2] Tiesas secinājumi par pieteicēja žurnālistisko darbību, liecina, ka pieteicējam ir tiesības neievērot normatīvajos aktos noteikto pienākumu pamatot ierobežotas pieejamības informācijas pieprasījumu. Tiesas ieskatā ministrijai bija jāņem vērā, ka pieteicējs mēdz publicēt savus informācijas pieprasījumus un izteikt savu subjektīvo viedokli par saņemtajām atbildēm. Ministrija uzskata, ka tai nav pienākuma meklēt informācijas pieprasījuma pamatojumu privātpersonas publikācijās. Turklāt pieteicējs visos savos iesniegumos sevi identificējis kā fizisku personu, nevis kā www.pietiek.com pārstāvi vai žurnālistu.

Vietne www.pietiek.com ir reģistrēta Islandē, kas liecina, ka tā nav likuma "Par presi un citiem masu informācijas līdzekļiem" subjekts. Darbība apzināti reģistrēta ārvalstīs, lai nebūtu saistoši Latvijas Republikas normatīvie akti, tostarp žurnālistu apvienības ētikas kodekss un citi saistošie un rakstītie un nerakstītie vispārpieņemtie žurnālistu darbības principi. Līdz ar to ministrijai nav pamata uzskatīt, ka visi informācijas pieprasījumi vai atbildes uz tiem tiks izmantotas žurnālistikas darbībai un sabiedrības informēšanai.

[3.3] Tiesa ignorējusi, ka Latvijas Republikas Satversmē noteiktās tiesības uz informācijas iegūšanu ierobežo speciālās tiesību normas, tādējādi neveicot samērīguma pārbaudi un nepamatoti atzīstot privātpersonas tiesības uz informācijas iegūšanu no valsts pārvaldes iestādes par prevalējošām attiecībā pret valsts drošības un aizsardzības interesēm.

[3.4] Pieteicēja patvaļīga ministrijas sniegtās informācijas interpretēšana, tostarp sniedzot neprecīzu un tendenciozi interpretētu informāciju par ministrijas amatpersonām, neliecina par tiesiskuma ievērošanu. Informācijas patvaļīga interpretēšana nav attaisnojama ar sabiedrības tiesībām zināt, jo šāda interpretācija rada maldīgu priekšstatu par institūciju, kas nav atzīstams par sabiedrības tiesībām atbilstošu.

[3.5] Ministrija savos paskaidrojumos tiesai bija norādījusi, ka darbiniekiem izmaksājamo prēmiju un piemaksu pamatojums ir ierobežotas pieejamības informācija, jo ietver norādes par darbinieku dienesta pienākumiem. Savukārt informācija par ministrijas darbiniekiem izmaksātajām prēmijām, piemaksām un naudas balvām tiek regulāri publicēta ministrijas mājaslapā.

Apstākļi, ka informācija par prēmiju piešķiršanas pamatojumu nav tiešā veidā pieminēta ministrijas iekšējos noteikumos par ierobežotas pieejamības informācijas statusa noteikšanu, nenozīmē, ka tā nav ierobežotas pieejamības informācija. Šādas informācijas izpaušana var radīt kaitējumu ne tikai ministrijas un valsts interesēm, bet arī radīt korupcijas risku un būtisku apdraudējumu konkrētā darbinieka un, iespējams, to ģimenes locekļu profesionālajām un privātajām interesēm.

[3.6] Nosakot morālo kaitējumu pieteicējam, tiesa nav sniegusi vērtējumu un pamatojusi, kā tā nonāca pie secinājuma par morālā kaitējuma atbildzinājuma noteikšanas pamatu un konkrēto atbildzinājuma veidu.

Motīvu daļa

[4] Lietā ir strīds par to, vai iestādes atteikums izsniegt pieprasīto informāciju, pamatojoties uz informācijas pieprasījuma apgrūtinājo raksturu, ir tiesisks.

[5] Senāts jau iepriekš savā praksē (arī izskatot lietas, kas ierosinātas sakarā ar pieteicēja pieteikumiem) ir apsvēris jautājumu par tiesību godprātīgu izmantošanu tiesību iegūt informāciju sakarā un iestāžu argumentu par tām radīto apgrūtinājumu liela apjoma informācijas izsniegšanā. Tāpat kā iepriekš Senāts uzsver, ka fundamentāls princips ir tāds, ka persona savas tiesības drīkst izmantot atbilstoši to būtībai, kas nozīmē arī godprātīgu to izmantošanu, neatkarīgi no tā, vai persona rīkojas kā fiziska persona, persona ar žurnālistisku interesi vai kā žurnālists. Proti, cilvēktiesības nevar tikt izmantotas, lai būtībā vērstos pret cilvēktiesības sargājošām demokrātiskās valsts vērtībām. Ja persona ar saviem informācijas pieprasījumiem prasa pārmērīgus resursus no valsts puses, tas līdz ar to nepamatoti ierobežo citu personu tiesības saņemt informāciju vai atbildi pēc būtības, jo valsts nespēj pienācīgi tos izskatīt (*Senāta 2007.gada 8.jūnija sprieduma lietā Nr. SKA-194/2007 (A42158404) 15.punkts, 2013.gada 20.novembra rīcības sēdes lēmuma lietā Nr. SKA-933/2013 (A420444612) 6.punkts*), kā arī tas var traucēt iestādes pamatfunkciju veikšanu, līdz ar to kaitējot arī visas sabiedrības interesēm (*Senāta 2019.gada 26.septembra sprieduma lietā Nr. SKA-476/2019 (ECLI:LV:AT:2019:0926.A420187717.4.S) 13.punkts*). Gadījumā, ja iestāde ir izvirzījusi argumentu par godprātīgu tiesību izmantošanu, tiesai ir pienākums to izvērtēt un, atkarībā no lietas apstākļiem, apmierināt vai noraidīt (*Senāta 2019.gada 30.septembra sprieduma lietā Nr. SKA-505/2019 (ECLI:LV:AT:2019:0930.A420234917.4.S), 7.punkts*).

Par to, vai persona savas tiesības izmanto godprātīgi, var liecināt vairāku apstākļu kopums. Pirmkārt, iestādē saņemto un izskatīto iesniegumu daudzums, biežums un saturs, pieprasāmās informācijas apjoms un detalizācijas pakāpe, iestādes patērētais laiks un resursi atbildi sagatavošanai un citi apstākļi. Iestādei ir pienākums iesniegt attiecīgos pierādījumus, un vienkārša atsauce uz iesniegumu skaitu parasti nav pietiekama. Otrkārt, tiesā saņemto vienas personas pieteikumu skaits un saturs, kā arī pamatotība, sniedzot priekšstatu par personas vēlmēm un rīcības veidiem, kā panākt savu vēlmi īstenošanu. Tiesai ir jāredz apstākļu kopējais konteksts. Citādi argumentu par tiesību negodprātīgu izmantošanu var nebūt iespējams

pilnvērtīgi novērtēt (*Senāta 2019.gada 26.septembra sprieduma lietā Nr. SKA-476/2019 (ECLI:LV:AT:2019:0926.A420187717.4.S) 13.punkts, Senāta 2019.gada 30.septembra sprieduma lietā Nr. SKA-505/2019 (ECLI:LV:AT:2019:0930.A420234917.4.S) 7.punkts*).

Istenojot konstitucionālās tiesības iegūt informāciju un piemērojot Informācijas atklātības likumu, var ņemt vērā arī citu valstu praksi attiecīgu situāciju risināšanā (ciklāl tā nenonāk pretrunā ar Latvijas tiesību normām), tā kā arī citas valstis saskaras ar līdzīga rakstura situācijām. Piemēram, Apvienotajā Karalistē, nodrošinot tiesības iegūt informāciju, ir izstrādātas vadlīnijas attiecībā uz informāciju, kas pieprasītā apjoma dēļ no iestādes prasa lielākus resursus. Proti, vērtējot iestādei radīto apgrūtinājumu informācijas sagatavošanā, no vienas puses, un pieprasījuma mērķi un sabiedrisko vērtību, no otras puses, iestāde var secināt, ka personas iesniegtais informācijas pieprasījums ir apgrūtināošs un traucējošs. Šāds vērtējums ir personas neitrāls, proti, tiek vērtēts nevis iesnieguma iesniedzējs, bet gan iesniegtā pieprasījuma raksturs, saturs un mērķis.

Nosakot ar informācijas pieprasījumu radīto apgrūtinājumu iestādei, jāņem vērā pieprasītās informācijas apjoms, laiks un citi resursi, kas nepieciešami atbildes sagatavošanai. Šajā procesā svarīgi izvērtēt, vai pastāv citi alternatīvi risinājumi informācijas sniegšanai, kas pēc iespējas mazākā mērā skartu personas tiesības uz informāciju, piemēram, informācija pieejama iestādes mājaslapā (sal. skat. Informācijas atklātības likuma 12.panta trešā daļa), personu var uzaicināt uz iestādi, lai iepazītos ar sevi interesējošo informāciju (sal. skat. Informācijas atklātības likuma 11.²panta ceturtā daļa), persona piekriņ precizēt informācijas pieprasījumu (sal. skat. Informācijas atklātības likuma 11.panta trešā un piektā daļa).

Savukārt uz konkrētā pieprasījuma mērķi un sabiedrisko vērtību norāda informācijas pieprasījumā minētais pamatojums informācijas nepieciešamībai. Attiecībā uz ierobežotas pieejamības informācijas izsniegšanu to ir vieglāk konstatēt, nekā uz vispārpieejamas informācijas sniegšanu, kas īpašu pamatojumu neprasa. Tomēr arī vispārpieejamas informācijas pieprasīšanas gadījumā iestāde var ņemt vērā personas publiski paustos viedokļus un publikācijas, ja tādas ir (*Apvienotās Karalistes Informācijas komisāra birojs. Vadlīnijas traucējošu pieprasījumu izskatīšanai. 2015. 22.-56.punkts, <https://ico.org.uk/media/for-organisations/documents/1198/dealing-with-vexatious-requests.pdf>*).

[6] Vērtējot personas publiski paustos viedokļus, jāņem vērā, ka tiesības uz vārda brīvību ir viens no būtiskiem demokrātiskas sabiedrības pamatiem un nosacījumiem tās progresam un katra indivīda uzplauksmei. Tas attiecas ne tikai uz „informāciju” vai „idejām”, kas tiek uztvertas labvēlīgi vai uzskatītas par nevainīgām vai vienaldzīgām, bet arī uz tādām, kas aizskar, šokē vai satrauc kādu personu vai iedzīvotāju daļu (*Eiropas Cilvēktiesību tiesas 2007.gada 12.jūlija sprieduma lietā „A/S Dena un Ozoliņš pret Latviju”, iesniegums Nr. 16657/03, 76.punkts*). Kritikas robežas attiecībā uz valsts un pašvaldību institūcijās nodarbinātajām personām ir plašākas, nekā attiecībā uz privātpersonām (*Eiropas Cilvēktiesību tiesas 2003.gada 11.decembra sprieduma lietā „Jankovs pret Bulgāriju”, iesniegums Nr. 39084/97, 129.punkts*). Tādēļ iestāde nevar attiekties izsniegt informāciju, tikai pamatojoties uz to, ka tā tiek izmantota kritisku publikāciju sagatavošanai.

Tomēr iepriekš izsniegtās informācijas izmantošanas veids var būt viens no apstākļiem, ko iestāde vērtē, nosakot pieprasījuma mērķi un sabiedrisko vērtību. Ja iepriekš izsniegtā informācija izmantota augsti kvalitatīvu pētnieciskās žurnālistikas publikāciju sagatavošanai vai ja citi plašsaziņas līdzekļi izmanto publikācijā paustās atziņas, tas var norādīt uz konkrētā pieprasījuma augsto sabiedrisko vērtību. Savukārt, ja iepriekš izsniegtā informācija izmantota tādu publikāciju sagatavošanai, kas vērstas tikai uz sabiedrības ziņkāres apmierināšanu, tas var būt viens no apstākļiem, kas norāda, ka pieprasījuma sabiedriskā vērtība nav ļoti augsta.

Senāts atkārtoti, ka vērtēšanas process primāri ir jāveic iestādē, apkopojot pierādījumus, kas pamato izvirzīto argumentu par negodprātīgu tiesību izmantošanu un apgrūtināšiem informācijas pieprasījumiem. Savukārt tiesai jāredz apstākļu kopējais konteksts, ņemot vērā tiesā saņemto pieteikumu skaitu, kas var radīt priekšstatu par konkrētās personas mērķiem un rīcības veidiem, kā konkrētos mērķus sasniegt (*Senāta 2019.gada 26.septembra sprieduma lietā Nr. SKA-476/2019 (ECLI:LV:AT:2019:0926.A420187717.4.S) 13.punkts Senāta 2019.gada 30.septembra sprieduma lietā Nr. SKA-505/2019 (ECLI:LV:AT:2019:0930.A420234917.4.S) 7.punkts*).

[7] Izskatāmajā lietā vērtējot pieteicēja informācijas pieprasījumu apgrūtināošo raksturu, rajona tiesa konstatējusi, ka pieteicējs regulāri un sistemātiski vērsās Ārlietu ministrijā ar saturiski ļoti līdzīgiem informācijas pieprasījumiem. Pieteicējs laikā no 2017.gada janvāra līdz augustam katru mēnesi pieprasījis informāciju par atsevišķu ministrijas amatpersonu un darbinieku komandējumiem. Tiesa secinājusi, ka ministrija iepriekš sniegusi atbildes uz pieteicēja informācijas pieprasījumiem, tādējādi ir izveidots atbilstu sniegšanas mehānisms, kas ir izmantojams arī šoreiz. Turklāt tiesa ņemusi vērā, ka ministrija iepriekš nav atteikusies sniegt atbildes uz pieteicēja informācijas pieprasījumiem, pamatojoties uz to apgrūtināšo raksturu.

Informācijas atklātības likuma 11.²panta trešā daļa paredz, ka iestāde var atteikties izpildīt informācijas pieprasījumu, ja tā izpildes rezultātā ir apdraudēts iestādes darbs vai citu personu tiesības. Konkrētā panta mērķis ir pasargāt iestādes resursus (plašākā nozīmē) no izšķērdēšanas, kas rodas, nesamērīgi izmantojot tiesības uz informāciju, tādējādi radot kaitējumu plašākas sabiedrības interesēm.

Apstākļi, ka iestāde jau iepriekš sniegusi atbildi uz personas informācijas pieprasījumiem, ir tikai viens no kritērijiem, ko var ņemt vērā, vērtējot pieprasījuma apgrūtināšo raksturu. Proti, tas var liecināt par iestādē izveidotu sistēmu ātrākai informācijas sagatavošanai. Tomēr Senāts uzskata, ka arguments par apgrūtināšu informācijas pieprasījumu aptver plašāku apstākļu kopumu. Kā norādīts iepriekš, nepieciešams vērtēt saņemto un izskatīto iesniegumu daudzumu, biežumu, saturu un citus apstākļus. Noraidot argumentu par informācijas pieprasījuma apgrūtināšo raksturu, pamatojoties uz šauru lietas apstākļu izvērtējumu, tiek aizskarta Informācijas atklātības likuma 11.²panta otrajā daļā ietvertās normas jēga.

Tiesas norāde, ka ministrija iepriekš nav atteikusies izpildīt pieteicēja informācijas pieprasījumu, pamatojoties uz tā apgrūtināšo raksturu, ir nepamatota un pretrunā ar iepriekš norādīto Informācijas atklātības likuma 11.²panta trešās daļas mērķi. Iestādes saziņas ar konkrēto personu vēsture un konteksts ir nozīmīgs faktors, nosakot, vai saņemtais personas informācijas pieprasījums ir apgrūtināošs. Personas atsevišķs pieprasījums pats par sevi pīmšķietami var nebūt apgrūtināošs. Tomēr kopsakarā ar personas iepriekš iesniegtiem informācijas pieprasījumiem papildus iesniegtais pieprasījums var radīt būtisku apgrūtinājumu iestādes darbam.

[8] Ministrija norādījusi, ka arī informācijas pieprasījums par tās amatpersonām un darbiniekiem izmaksātajām prēmijām, piemaksām un naudas balvām, ir apgrūtināošs, tomēr tiesa šo apstākli nav vērtējusi.

Ministrija kasācijas sūdzībā norādījusi, ka ministrijā kopumā strādā 580 personas, no kurām 377 katru mēnesi saņem pastāvīgu piemaksu par diplomātisko rangu. Lai sagatavotu pieteicēja pieprasīto informāciju, iestādei būtu nepieciešams manuāli apkopot pieprasīto informāciju, kas prasītu ievērojamu laika patēriņu.

Saņemot personas iesniegumu, iestādei jābūt iespējai pārliecināties, ka personas norādītie mērķi attaisno iestādes ieguldītos resursus pieprasītās informācijas sagatavošanā, un priekšroka ir dodama sabiedrības tiesībām saņemt informāciju. Šajā kontekstā tiesai ir svarīgi vērtēt, kāda veida informācija tiek pieprasīta, proti, vispārpieejama vai ierobežotas pieejamības informācija, kā arī iestādes izmantotie alternatīvie informācijas sniegšanas veidi.

[9] Vērtējot informācijas pieprasījuma mērķi, jāņem vērā, vai informācijas pieprasītājs ir fiziska persona, persona ar žurnālistisku interesi,

plašsaziņas līdzeklis, kas ir reģistrēts masu informācijas līdzekļu reģistrā, vai žurnālists likuma „Par presi un citiem masu informācijas līdzekļiem” 23.panta izpratnē.

Senāta praksē jau vairākkārt atzīts, ka, iegūstot un analizējot informāciju par publiskās pārvaldes darbinieku atbildību, prese pilda savu demokrātiskas sabiedrības „sargsuņa” funkciju. Savukārt nodokļu maksātāju finanšu līdzekļu izlietojums demokrātiskā sabiedrībā neapšaubāmi ir sabiedrību interesējoša tēma. Līdz ar to šādā gadījumā, preses pārstāvjiem pieprasot attiecīgo informāciju, tiek īstenotas visas sabiedrības tiesības iepazīties ar informāciju par valsts un pašvaldību budžeta līdzekļu izlietojumu (*Senāta 2010.gada 1.jūlija sprieduma lietā Nr. SKA-347/2010 (A42404707) 17.punkts, Senāta 2019.gada 18.aprīļa sprieduma lietā Nr. SKA-917/2019 (ECLI:LV:AT:2019:0418.A420169118.5.S) 12. un 13.punkts, Senāta 2019.gada 26.septembra sprieduma lietā Nr. SKA-476/2019 (ECLI:LV:AT:2019:0926.A420187717.4.S) 11.punkts*).

Šādos gadījumos ne vienmēr būs pamats prasīt, lai preses pārstāvji detalizēti pamato savu interesi saņemt informāciju, kā to ir pamats darīt gadījumos, kad informāciju pieprasa kāds sabiedrības loceklis tikai savām vajadzībām. Kā atzinis Senāts, nav atbalstāms, ka iestāde (un attiecīgi arī tiesa), lenjot par informācijas izsniegšanu, pieprasītu žurnālistam sniegt papildu informāciju par topošo publikāciju saturu. Tas nepamatoti liktu atklāt detaļas par topošo pētījumu un nepamatoti pakļautu iestādes vērtējumam to, vai un kāda informācija konkrētos apstākļos nepieciešama žurnālistikas vajadzībām, tādējādi radot preses brīvības apdraudējumu (*Senāta 2019.gada 26.septembra sprieduma lietā Nr. SKA-476/2019 (ECLI:LV:AT:2019:0926.A420187717.4.S) 11.punkts*).

Vienlaikus jāņem vērā, ka mūsdienu digitālajā laikmetā ikviens var kļūt par personu ar žurnālistisku interesi, cenšoties pievērst sabiedrības uzmanību atsevišķiem nozīmīgiem jautājumiem. Arī šādas personas var pildīt demokrātiskas sabiedrības „sargsuņa” lomu (*Eiropas Cilvēktiesību tiesas 2016.gada 8.novembra sprieduma lietā Magyar Helsinki Bizott S?G pret Ungāriju, iesnieguma Nr. 18030/11, 168.punkts*). Taču šādos gadījumos iestādei ir grūtāk pārliecināties par informācijas pieprasītāja leģitīmajiem mērķiem, nekā tas ir gadījumā, ja informāciju pieprasa plašsaziņas līdzeklis, kas ir reģistrēts masu informācijas līdzekļu reģistrā, vai žurnālists. Proti, šādos gadījumos nav iespējams tikpat lielā mērā paļauties, ka šī persona rīkosies labā ticībā ar mērķi sniegt sabiedrībai precīzu un uzticamu informāciju atbilstoši žurnālistu ētikas standartiem (*Eiropas Cilvēktiesību tiesas 2017.gada 27.jūnija sprieduma lietā „Satakunnan Markkinapörssi OY un Satamedia OY pret Somiju”, iesnieguma Nr. 931/13, 183.punkts*).

Tādēļ gadījumā, ja nevis preses pārstāvis, bet persona ar žurnālistisku interesi pieprasa apjomīgu informāciju, kas ietver arī ierobežotas pieejamības informāciju, šai personai būtu precīzāk jāpamato sava leģitīmā interese un informācijas pieprasīšanas mērķis. Pretējā gadījumā iestādei var nebūt pietiekami daudz informācijas, lai izvērtētu, kurai no interesēm konkrētajos apstākļos ir dodama priekšroka (*Senāta 2019.gada 26.septembra sprieduma lietā Nr. SKA-476/2019 (ECLI:LV:AT:2019:0926.A420187717.4.S) 11.punkts*).

[10] Ņemot vērā iepriekš teikto, Senāts atzīst, ka rajona tiesas spriedums ir atceļams.

Rezolutīvā daļa

Pamatojoties uz Administratīvā procesa likuma 129.¹panta pirmās daļas 1.punktu, 348.panta pirmās daļas 2.punktu un 351.pantu, Senāts

nosprida

Atcelt Administratīvās rajona tiesas 2018.gada 30.janvāra spriedumu un nosūtīt lietu jaunai izskatīšanai Administratīvajai rajona tiesai.
Atmaksāt Ārlietu ministrijai drošības naudu 70 euro.
Spriedums nav pārsūdzams.

D. Mīta

J. Briede

L. Sliņa